

LO DESERT AFRICÀ

o tinch devant los ulls: s' extent tot en torn meu, omplint los horizonts al nort, al sur y al orient, y sols se acaba en las platjas de mitjorn abont comensa aquell altre desert que s' anomena mar A l'un, desert de arena, lo creuha pesada y fatigosa caravana de camells que la set mata ó que l' ardent kamsin emporta; á l' altre, desert d' aygua, lo solea la nau airosa batuda sempre per lo temporal que no abandona las costas gregas, com si airat volgués acabar la obra de destrucció del pobleahir mes gran y avuy mes abatut de la terra. Los dos deserts me separan de la pàtria, però ¡quantas voltas, quantas los passa y repassa una imaginació ja sols nodrida de recorts y d' esperansas de la terra catalana!

May olvidaré ma primera entrada en lo desert d' Egipte. Era un dia de calor de més d' Abril. A ma espalda deixava la vila del Caire, immensa com monstre qu' és del islamisme en aquella part del continent del Àfrica, veient al aire los minarets de sas afamadas mesquitas d' El-Azhar y d' Hassan, y passant al peu de la alta ciutadela de Saladi, posada al alt de la montanya pera vetllar la son de la ciutat dels califas. Mirat desde allí, ab sos calzinats murs de pedra blanca, la ratlla de sas mil agullas trencada per las copas de las palmeras y las infinitas cúpulas que corona la mitja lluna, se veu encara lo Caire lo poble que somian artistas y poetas, arreu portant en son conjunt lo sagell de las creacions enterament orientals.

Y vingué'l desert. Al lluny mirotejava al cel la llum que 'l Nil reflectia, y ampla faixa de verdura senyalava las fitas de las planu-

ras que las ayguas del riu-deu assahonan tots los anys ab sas cresudas de la tardor. Al temps que 'l rápit pas del camell que m' duya se internava per la ardent arena, la vista d' aquella vegetació, à vega-das també sentida per las dolsas alenadas d' aire fresh que desde allá m' arribavan, anà allunyantse ab la distancia fins á perdres entre las bromas calitjosas del horizont. Per fi tot desaparagué, tot, menos lo cel esblanquehit, lo sol ab sos raigs de foch y la arena blanca y trencadissa, terra imatge de la desolació que no arrela arbres, ni nundreix plantas, ni alimenta aucells, ni eria feras, ni obra sas entranyas pera fecundar la vida, ni aprofita ni transforma las despullas de la mort.

Allí no hi ha res, y malgrat aixó, imposa al ànima mirarho. Sens volguer acudeixen al pensament ideas estranyas, al desenrotllarse devant de vostra vista aquell espay que sembla immensa mortalla tapant las despullas de tot un realme. Lleugeras ondulacions de la terra nai-xen y se 'n van en brassos del vent com onas d' arena que 'l aire aixeca y que desfà la platxa. Mireulo, lo grandiós espectacle que retrata la vera imatge de la eternitat. La serie d' anys en lo temps, la munjó de fets en l' historia, tas miriades de homes en la terra, las mateixas creacions astronòmicas en l' espay, no serán á la fi del mon més que altres tants grans de arena com los allí reunits, tots nivellats, confosos los uns entre 'ls altres, deixant estesa á la vista la immensa página de la passada vida, però sens apenas rés que surti de la comuna massa. Tot serà hú, tot ho aplanará 'l temps, tot ho desfarà un minut de mil anys en lo quadrant de la existencia. ¡Esperansa consoladora dels grans, sabis y héroes, d' aquells qu' aspiran á deixar lo llustre de sos fets y 'l brill de sa vanitat y 'l pés de sa ciencia com altas estrellas, fulgurant en los destins del mon à travers de tots los segles!

Nó, no s' amagan las diferentas emocions que 'l desert causa. Sa immensitat aturdeix. Sa falta de vida imposa. Sa soletat es absoluta. Sa planura sembla la obra d' incomensurable raser que ha nivellat aquell espay, tomba de mil generacions que allí visquèren. Però lo que més commou, lo que realment aterra, lo que en mon concepte faria la vida en lo desert, si tal cosa fós possible, un torment major á quants se trovan en aquella quinta essència del dolor anomenada l' infern budhista, es l' espantós silenci qu' hi regna y que rés treca com si faltessin á tots los sons l' alé pera crearlos y las onas sonoras que 'ls portan á distancia. Donar idea d' aquell silenci es poch menos que impossible.

Entre 'ls ja llunyans recorts de ma primera infantesa, que com es natural se reportan sempre á la mare pàtria, conservo lo de certa visita feta un dia á las presons de Tarragona. No sé ja quina circumstancia m' obri las portas del casteli de Pilat y 'm deixá passejar las estretas galerias y las celdas petitas, foscas y humidas de aquell palau del crím. Baixant avall á las excavacions fetas pera guanyar espay en la roca viva, m' ensenyaren una renglera de tres ó quatre calabossos, que potser la imaginació pintoresca de mos guías ó l' verdader destí que aytals llochs tenen, me feren designar com siti ahont se guardan los presos cendemnats á mort. No vull recordar lo pés que 'm caigué al pit al mirar á travers la enretxada finestreta de la porta aquellas celdas més negres y ombrívolas que las altras, ab l' aparell de las argollas penjant á la paret, y l' alta y fumada claraboya que cap llum dona: sols dech fer notar que tan gran era l silenci que allí regnava, tal esglay s' apoderá de mí al pensar que sers com jo podian esser enterrats vius en aquellas tombas, que fins creguí justa la vindicta de la llei quant aixeca lo pal que agarrota als delinqüents. ¡Oh! mil vegadas mes dolsa la sort del penjat á la forca que la del condemnat á despertar y á dormirse, es á dir, á viure y á morir trenta voltas cada mes en la eterna nit d' aquells sepulcres.

Donchs tal silenci es encara un himne d' armonia comparat ab lo que regna en la vasta immensitat del desert. A la presó hi ha la mosca que vola, lo grill que xisela, lo ratoli que güella, la aranya teixint continuament las telas que l' alimentan: hi ha també com lo ressó del brugit del mon que viu á fora; á voltas hi arriba la veu del escareller que passa á prop: altras vegadas l' ompla aquell soroll de ferros y de claus que gela l' cor, però que també acompaña. Pobres remors tots ells si 's vol, tots ells mínima y darrera expressió de la fressa que es companyera inseparable en tots los actes de nostra vida, mes que en lo desert no 's troban, no se senten, no existeixen. Ja ho he dit avans: allí no hi ha rés, res, ni l' soroll que sols es com l' eco de l' existència.

Unicament, en èpocas determinades, quant las pressions atmosfèriques desequilibran la calma del aire, ó quant las brisas de la mar rariificadas per lo fret reculan devant la impetuosa columna d' aire calent que vé de terra, llavors se produueixen dintre l' desert los mes estremosos temporals á que l' home pot exposarse, los temporals de arena. Sont horribles. Figureuvs que aquella calor de seixanta graus se posa en moviment: una alenada darrera una altra se precipitan en marxa cada volta més rápida, y de sopte arrenca lo sorral de terra, grans

massas areniscas ballan á impuls del vent y forman immensos caragols que de la planicie pujan fins als nuvols, y corren en totas direccions, topan entre ells, se desfan al impuls furiós de sa oposada marxa, y com los gegants d' arena de las legendas semitas, després de caiguts en la lluya tornan de nou á aixecarse pera correr y xafar y esmicolar tot quant á son pás s' oposa.

Primer que ningú los animals qu' accompanyan al home en lo desert senten acostarse aquests temporals, y en la angoixa que d' ells se apodera, en lo neguit que mostran, en la manifesta alteració de tots sos membres se revela clarament la magnitud del perill que 'ls amenaçsa. Lo gós de la terra, de pel curt, color roig, orellas petites y cap de llop, al sentir las primeras bufades d' aire calent enxampla 'l nas y sens fer atenció á la veu que 'l erida, fuig ab tota la velocitat de sus nervudas potas, confiant sa salvació á sa marxa més ràpida que la del huracà. També l' instint del camell lo llenaria á la carrera si pogués lluirarse de la càrrega que li pesa y del home que 'l domina.

Pera la caravana que sorprend en mitj del desert un d' eixos temporals de vent, anomenats kamsin en Egipte, l' única esperança consisteix en reunir-se homes, bestias y carga, y formar á terra una apretada massa, cubrintse 'l cap ab espessas mantas á fi d' evitar que la densa pols los cegui. En tal postura podrán no ser emportats per las violentas ráfagas de vent, si bé 'ls hi quedan encara los perills de morir ofegats sota 'ls abrichs ó de veures enterrats vius per las trombas de arena que rodan per l' espay.

Quan á la fi d' una vida errant y aventurera me sia permés reposar en un recó de la terra nadiva, y s' hagi desvanescut de ma memòria lo recor de superbis monuments, de costums raras y fins de pobles estranys qu' avuy l' omplen: quant també mon cervell tot ho nivelli vegent perdes entre las ombras del olvit los homes y las cosas que sont ara sa maravella; se 'm figura que l' imatge del desert allá quedarà grabada dintre mon cap ab escultura més perenne que las estelas de roca de las dinasties faraòniques. M' atreu aquest desert, m' agrada, me sento bé en ell, sól y cara á cara ab sa immensitat. Vull veurel sovint mentres aquí visca, y més tart, en lo repòs que disitjo al abrich dels sàlzars de ma terra, espero retrobarlo en somnis com antich company á qui s' obran los brassos perquè se l' ha estimat de cor.

EDUART TODA

DE RETORN

Hermosa caseta blanca
que sempre l' auba 't sonriu,
raceret hont trau florida
l' esperansa de mon pit,

gentil bres que n' has bressadas
mas ilusions mes gentils,
¡Deu te guard caseta blanca!
¡Deu te guard amorós niu!

L' esperó d' amor m' enmena,
m' atia vers tu 'l desitj,
avuy torno altre vegada,
¡no puech viure lluny d' aquí!

Aucellet, de llunyas terras
ha vingut á trobá 'l niu;
venia cercant parella,
¡quin volá 'l meu mes seguit.

¡Quantas voltas entre somnis
t' he vist, hermosa y gentil,
ab nius d' aucells per garlanda
y ab nuvols d' argent vestits,

y he sentit bellas canturias
per los tarongers florits
d' aquell rossinyol cantaire
que hi venia cada nit,

aquell que de una estimada
apren las notas subtils
y canta, quant sent que calla,
y calla quant l' ha sentit!

Y recordant aquell dia
de los tristos lo mes trist,
que ab las mans boy agafadas
plor al ulls, y dol al pit

nos donavam l' arreveure
dintre teu, en ton jardí,
he barrexat planys de l' home
ab las llàgrimas del nin!

Que bella, que bonicoya
per cop primé avuy t' he vist!
si no hagués sabut hont eras,
los flaires m' ho harian dit,

aquells flaires de violas
y de tarongers florits,
que, com l' alé de m' aymia,
embauman horta y jardí.

La lluna te iluminava
del cel, ab tot son encís
pels vidres de tas finestras
trencant sos lleus rejolins,

y la brisa, murmurantne
mots d' amor, de niu en niu,
removia 'l llarch fullatge
del claveller carmesí.

Voltada d' aquell silenci,
sant, misteriós, sublim,
que arranca del fons de l' ànima
entre 'ls rcorts los suspirs,

que al creyent de Deu li parla,
dels pares al horfe trist,
dels fills morts á sa mareta
y de má estimada á mí,

que bell era contemplarte
sabent que ab somnis de nin,
dormia la vida meva
rera 'ls clavells carmesins.

FERRAND AGULLÓ Y VIDAL.

EN UN VANO

¡Tot es ayre; la gloria, la esperansa,
l' ideal, la bellesa y fins l' amor
per aquells cors que viuhen d' anyoransa!
per ells tot futx y com la fló' esfullada
tot se marceix y mort.

Pero l' ànima pura, enamorada
del art, de la bellesa y l' sentiment,
que com la teva viu sempre enlayrada
á la esfera sublim, l' hont fantasia
y vola l' pensament.

Per ella may cap ilusió no passa,
no es ayre la bellesa ni l' ideal;
los recorts la esperansa l' s entrellassa
y l' s corona la espléndida hermosura
d' aureola divinal.

Ditxosa tu, que vius en primavera
quals bellas flors jamay veurás marci,
que veus la vida alegre y encisera,
¡que la neu del hivern jamay t' espera,
com ja m' espera á mi!

A. M.

FUNCIÓ DE DESAGRAVIS

RA donchs ets tu 'l qui dirigeix;—me digué quan bai-xavam de la Fonda, mon amich Bonaventura, al qui ha-via' acompañyat á la petita vila pera ventilar cert assup-to d' interés,—fins assi t' he som vingut molestant, ara ets tu lo qui guías, mentres esperém l' hora en que passe 'l tren.

Y no bé acabava de dir aquestas paraulas, que acostumat de sem-pre, mes á dirigir que á esser dirigit, ja 'm proposava donar un tom per los aforas de la població, cosa que jo acceptí de molt bona volun-tat, cansat com estava de corre tot lo sant dia per aquells carrers des-serts de gent y plens de pols, tots ells de fesomia tan semblant que a j que per primera volta 'ls recorre, en mes d' una ocasió s' hi ve á per-dre, ahont totas las casas hi son també germanas las unas de las al-tras, totes baixas y ab las portas ajustadas, en las que 'l sol tip de re-bátrrershi totes las horas del jorn, s' entreté en obrirhi llargs esber-las, quan ja no li queda mes pintura per rebeure.

Seguirem donchs avall per lo carrer matcix en que la Fonda 's trovava, que no es mes que 'l camí ral que travessa la població y en un instant nos trovarem fora de la mateixa. La monotomia inherent á totes las carreteras nos feu endressar las passas envers un torrent que verem á ma dreta, convidántnoshi ensemgs, la sombra d' una flota d' altivols verns de remorós fullatje, que creixian junt un ennegrit y vell aqüeducte que feya anys no servia, com que tenia esfondrat son únic arch. Llarga estona seguirem aquella agradable via; ahont tre-yan las casas que formavan lo rabal de la vila, las mes baixas, las mes

polbosas y escrostonadas, las mes pobres d' aquella, voltadas d' esquisits hortets ab tancas de verdissa, per sobre las que treya 'l cap, soplujant un pou emblanquinat, alguna figuera, de segur plantada per lo mateix que maná alsar las parets de tapia del miserable alberch.

— Puig sembla que habem comensat a donar la volta á la població, acabém de completarla, diguí al meu company.

— Tenim temps de sobra y podem ferho; ab mitja hora la tenim donada tota, anant ab molta calma. Y amés, sembla que no hauriam pogut escullir mes bell camí.

En efecte res mes variat, mes bonich, que aquell rústich passeig de circunvalació, que de casualitat haviam emprés. L' espay per 'hort explayarse la vista era inmens, y al lluny se veyan blavejar las muntanyas retallantse del cel, sa carena sinuosa; la major part de la terra era plantada de vinyas, que prenian un to igual rogench, puix era la tardor entrada, y 'ls pampols comensavan á assecarse; tenyintse abans de encesas tacas carmesinas, barrejadas ab altres d' un viu groch dauat; á voltas al lluny se veia negrejar un bosch de pins y de pollaneras, que s' avensava á la esquinsada, formant al internarse per las vinyas com la prora d' un navili: ja 'l paysatje cambiava, y de pla's feya accidentat oferint en amples repláns, gemats quintars de regadiu, sobre 'ls que vigilaya la rica masia, y després altra volta de muntanyós plà, salpicat d' arbres fruyters que senyorejavan sobre la catifa de verda herba, ahont baixavan, á vols, tot refilant las auzelladas.

De prompte una exclamació involuntaria escapada á mon gust per las antigallas, feu girar á mon company.

— Que has vist donchs, — me preguntá girantse amatent y mirantme de fit á fit.

— Guayta, li respondí. — allí tens las antigas murallas de la vila; y per cert que ja venia sospitant que 'l castell que la domina, ab sa capella románica, no fora l' únic testimoni de sa antiga importancia. Assí tens lo mur de cintura, y en lo poch tros que 'n resta hi quedan senyals d' haberhi hagut dos rebellins,

Pocas passas habiam donadas, seguint la dita muralla, quan nos tencá de prompte 'l pas una parete arrebossada, de construcció moderna, obligantnos á fer una volta pera continuar nostre camí; tancava aquella parete un clos bastant espayós al que s' entrava per un petit portal en que 's conservavan senyals d' haberhi hagut un reixat ó porta. Moguts per la curiositat entrarem dintre y 'ns trovarem en un fosso abandonat. Res mes trist pot donarse que aquell lloch, y pocas cosas m' han impressionat tant en la vida. Arreconats á las parets de

tanca, a'guns ninxos esfondrats, y en mitj, una bonica creu ogival trencada al nivell de la travessa, ab tres ó quatre xiprers al voltant y un tros de soca d' un altre, malmes tal volta per un llamp y en lo fons tancant lo quadro lo negre parament de la muralla, per la que s' ensilava una taparera d' espessas fullas.

Anavam á eixir després de donar una volta per lo desert fossar, quan repararem en un angul prop de la porta, un gran munt d' ossos, é inclinat devant dels mateixos un jove, que 's tombá com contrariat al atansarnos, com si se l' hagués sorprés en ocasió que li dolia.

Per dissimular la apariencia de curiositat inoportuna que podia semblar haberhi en nostre mohiment, vaig dirigirmé al desconegut preguntantli desde quan estava aquell fossar abandonat.

—Desde la guerra civil,—me contestá lo jove que era baix y moreno, ab barba negra molt atapahida,—en aquella época fou profanat, y la vila que per motius de salut pública, ja feya temps volia trasladarlo, aprofitá aquella ocasió, pera inaugurar lo nou pera 'l qual ja fins tenia adquirit terreno. Deu fer anys que vostés no haurian estat á la vila?

—No fa molt temps que hi havia vingut, mes com eran negocis los que m' hi duyan no havia eixit fora de la població.

—Puig l'avoras, una volta son de ciutat, los diré francament l' objecte que á mi m' ha dut al fossar: veuhen, digué y desfentse un botó de la americana nos mostrà eixint del sarró ó butxaca interior de la mateixa, los extremos grochs y polsosos de tres ossos primis y llargaruts, y afegí. —Venía á triar ossos; y no 'ls cause estranyesa, perque so un estudiant de Medicina. Cada volta que pujo á casa, quan venen festas, me n' enduch alguns que vench després á mos condeixeables. Y no es fér cap mala acció: tan bé 'ls podríran assí las plujas, val mes que jo me 'ls emporte y 'm valen alguns quartos, puig ja saben vostés que solen anar sempre justos los estudiants y molt mes los cabalés de montanya; y tal volta fasse encara un bé, perque d' aquestas despullas que assí 's tiran pel cap los pillets que venen á jugar en aquest lloc, per l' intermedi de las meuas mans. se 'n ve á utiliar la ciència, puig la osteologia, com tota la anatomia s' aprén tan palpant com mirant, com deya 'l meu catedràtic. Póchs ossos quedan ja assí aprofitables; per mes que are buscava he vist sols un crani, que tenia encajar badadas las suturas, per causa de las humitats; mes abans de entornarmen á Barcelona l' acabaré d' obrir y vendré 'ls ossos per separat.

—Y vosté trossejará un crani? se m' escapá de dir, pronunciant aquestas paraulas ab marcada repugnancia.

—Res d' aixó,—respongué l' estudiant mitj rient—no 's tracta de trossejarlo puig llavors per res ja serviria; faré sols que se separen naturalment sas diferentas pessas anatómicas.—Y veget que 'l miravam ab curiositat:—Si, ell mateix s' obrirá, afegí, com una fruyta madura, ó mellor, ja que las fruytas s' esberlan al badarse, com una flor que 's desclou. Y aixó s' obté de la manera mes sensilla, fent obrar una forsa expansiva que jugue, com se compren de dintre á fora. Encara 'm venen ganas de riurer al pensar, ab lo amohinada que teniam la pobre granera de la Rambla de las Flors, que no sabia atinar com uns senyorets tan ben vestits li anavan à comprar ells mateixos aquellas paperinadas de favons sechs. A bon segur que á coneixe l' objecte, no solzament no 'ns hauria rebut ab tan bona cara, sino que potser ni 'ns hauria volgut vendre sas corcadas llegums. Los ossos aaxis separats, sense contar tots los de la cara que s' acostuman á malmetre, sempre 'm donarán dotze ó setze rals, que affluixará ben content algun estudiant, puig que molt mes cars li costarian comprats als mossos de la facultat, que explotan la pobresa per la pobresa, ó sia la bossa aixuta del estudiant, per los ossos dels miserables.

Ab aquesta conversa, habiam eixit del fossar, y al arrivar á la cantonada d' un carrer, se despedí de nosaltres l' estudiant de metje, girant per un viarany que duya á una casa fora de la població que 'ns digué esser la casa de sos pares, convidántnoshi anar á reposar.—Si es que volen donar entera la volta de la vila, haurán de fer molt camí,—nos digué al despedirse—puig arrivarán á un punt en que aquest s' interromp, tancat per uns horts que s' estenen fins al torrent que es molt fondo y no 's pot saltar. Si volen venir per darrera de casa se trovarán á la altra banda d' aquell; mes de totas maneras la volta es molt llarga.

—Gracias, responguéremli, arrivarém fins allí ahont se passa y d' allí 'ns entornarém: l' objecte era sols fer temps.

Quan quedarem sols ab mon amich:—ara bé, li vaig dir, crech que las profanacions que acabem de presenciar, t' haurán causat lo mateix efecte d' indignació que á mi: perque es indignació y no tristesa lo que 'ns desperta l' escarni que 's fá de las despullas dels difunts. Los sentiments mes sagrats de la existencia, lo carinyo als pares rodejat de veneració, y lo que tenim als nostres fills, que conte la déu d' inefables tendresas; l' amor dels esposats, que fa ditxosa la vida; la amistat que omplena dolsament la matixa, lo talent que 'ns atrau y 'ns infundeix respecte; la virtut que 'ns commou y se 'ns imposa; sentiments tots son que han viscut un dia animats en aquellas despú-

llas de sers que 'ls han sentit y 'ls han inspirat á la vegada. Si venerém las relíquias d' un sant ó las d' un héroe ilustre, perque sas virtuts y sos mérits nos son á tots coneguts, aixis mateix debém respectar, las despullas d' aquells quals accions tal volta exemplaríssimas s' han perdut en la sombra y deixar també devem que, en la sombra acabe de desfer sos ossos la terra, que tasca es aquesta de la terra y no del home.

Ara bé, donarás tu la culpa, per la part que li habem vist pendre en la profanació al estudiant que acabém de deixar? Lo que es per mi casi estich temptat d' absoldrel. La jovenesa y l' atolondrament que l' acompaña, lo materialisme, que infiltra poch ó molt la ciencia per excelencia de la materia, las necessitats de la vida y fins las apremiants del estudi, son atenuants que aminoran la acció innoble que 'l porta á robar ossos d' un cementiri. Y assi pregunto encara; se 'ls enduria, si se li tragüés la ocasió? A aquells donchs culpo principalment á qui está encomenat fer guardar respecte als qui foren y s' ho miran ab tan descuy. Mitja hora bastaria pera transportar á la ossera del nou cementiri, aquests restos ab los que jugan la quítxalla, abont fant llenya los estudiants de medicina per tenir rals pera anar al café, y que serveixen de jas als gossos. Si jo fos rector d' aquesta parroquia, no 'm contentaría sols en ferlos colgar, sino que com á funció de desagravis faria encara celebrar un ofici de difunts.

—Penso exactament com tu, y mes indignació si cab á la que vens de sentir, se 'm despertá precisament no fa molts dias, en un dels principals temples de nostra terra, al penetrar en una habitació ahont dintre de caixas de fusta ab tapas solzament ajustadas, pogui veure barrejats los ossos de nostres grans Princeps: alguns com los objectes d' un Museu d' Historia natural, mostravan en lo front un paperet manuscrit, enganxat ab ayguacuyt, sols que en lloc d' un nom genèrich y comú contenia un nom històrich y gloriós. Si hagués volgut, sense que ningú se n' adonés, m' hauria emportat á casa la calavera d' un de nostres antichs monarcas, pera ferne present desde 'l punt que 'm fes nosa al primer baylet que estudiës medicina. Y qui hauria dit que aquell cràni, escapat de las mans enjogassadas d' un xarrich de pochs anys, y rebotent ab so de test esquerdat, saltant de grahó en grahó fins venir á parar rodolant en mitj del anfiteatre anatómich, havia pertanescut á algun dels homes á qui mes deu la nostra pátria?

Tothom te una paraula d' ira pera anatematisar los que cechs per la ignorancia y la cobdicia profanaren las tombas de nostres vells monastirs; puig be, jo en la ocasió que 't refereixo, me desfeyá interior-

ment en invectivas contra los qui, ab més responsabilitat, no óbran pera los profanats ossos, baldament sia lo més humil sarcófach de la més arreconada capella del temple.

Com nos havia advertit l'estudiant, nos trovarem detinguts en nostre camí, poca estona després de deixarlo, per las tancas del hort y l' torrent, y al retornar enrera, no trigarem gayre en retrovarnos prop de la porta del abandonat fossar.

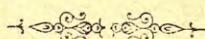
Ja anavam á passar de llarch quan tot plegat nos eridá la atenció, una confosa ramor que part de dintre las tancas se sentia, y nos atan-sarem á guaytar per la porta, segurs de veurhi jugant la canalla al eixir d' estudi.

Lo sol acabava de colgarse, y l' horitzó de ponent s' havia anat tenyint d' una d' aqueixas vermelles resplandors, que com expléndit volcà de llum, encenen las bellas ponentadas de Octubre. La claror del cel, reverberava en la paret de la antiga muralla del fons del fossar, que semblava iluminada per las flamas d' un incendi. Un vol d' auce-llets, refilant, venian á ajocarse en los xiprers que voltavan la trencada creu, y allí, al peu de la mateixa, una religiosa jóve y agraciada, rodejada sa dolsa fesonomía d' una blanca toca, com ho hauria pogut estar d' una aureola, se passejava amunt y avall, en las mans un rosa-ri, y resant en alta veu, respondentli un aixam de noyetas que assegudas per terra la voltavan, mentres d' altres més petitas corrian afolladas é inquietas, cercant entre l' herba las rosadas campanetas, que enfilavan fent garlandas; y lluny, sobre la quietut d' aquella hora dominava la veu de la campana de la parroquia que senyalava l' Ave-Maria.

Me recolzi una estona contra un dels montants del portal, descubert lo front y dolsament conmogut: quan me vaig girar pera anarmen vegí que també mon company se cubria la testa, y acostantsem, me digué ab veu baixa:

— ¿No la demanavas? Assí la tens: la funció de desagravis!

JOAQUIM OLIVÓ FORMENTI.

ULLADA DE PRIMAVERA

¡Adéu Hivern! Un cuadro ple de vida
rompent ton jóu, la Primavera crida;
tot rebrota y reviu.
tot s' amaneix per enjoyer l' Estiu.

Els grans burinots negres, á remadas,
brunzint sas alas d' or, tornassolladas
de mil llampants colós,
fiblan adalerats las flors mòradas
del romaní flairós.

Pe l' delicat cantell de las fulletas
que la brisa acaricia,
caminant al compás de sas banyetas
las formigas s' enfilan ab delicia
en busca d' una bolva alimenticia.

Una gota caiguda ab la rosada,
sobre una flor, llampeguejant tremola,
mou la flo' una ventada
y la goteta tija avall rodola
y 's fón al toca' á terra.

Una mosca vinguda á sa ventura,
com pensativa, sobre un brot s' atura;
ab la má dreta 's va rentant l' esquerra,
ab las dugas la cara...
y aixis la tarde vé á trovarla encara.

La més alta branqueta, que cofoya
se tors y ajeu per aixecarse altiva,
l' oratje tévi amanyagós la enjoya
ab una ploma ab qué jugant arriva.

Y aquet teixit de flors y fulla y branca,
que al pobre cor retorna l' alegría,
de sas entranyas ;euants poemas tanca
d' Amor y d' Armonia!

1875.

APELES MESTRES.

LLEVANT DE TAULA

I.

o 29 de Juny es San Pere y son tants los pobles que en tal dia celebran la festa major, que be podriam dir que son tots, com si la gent volgués ésser ben amiga ab qui té las claus del cel

L' any en que passá lo que 'm proposo explicar, tal diada s'escaygué en divendres, y l' poble de Rubí desde 'l dia avans vegé venir girant lo marge que li amaga la fàbrica de velluts de ca 'n Alzamora, los cotxes plens á bessar de forasters y fills del poble que anavan á honrar la festa major.

Desde 'l primer repich de campanas de la vigilia á la última nota llenada por la orquesta del sarau, que 's pert entre la dolsa armonia ab que Natura saluda l' hermós crepuscul matinal que acaba la darrera nit de la festa, y que recullen encara los que 's llevan quan lo gall canta pera anar a sos quefers, sent lo cor una agradable gaubansa, y es que l' alegría se fa sobirana de tots los sentits y tothom se rogo-sitja al pensar que ha arrivat la diada de festejar al Sant Patró del terme, cadascú de la manera que sos caudals li permeten pero sempre ab la mes bona voluntat.

Lo poble de Rubí, gracies á la bona cullita última, volgué celebrar la festa major ab tota la explendidés y expansió possibles, y per això los administradors encarregats de las funcions relligiosas contrac-taren á un celebrat predicador de Barcelona y á una bona orquesta

de Tarrassa, organisant la professió, qual pendó principal confiaren al diputat provincial, y á la que hi assistirian ademés la antiga germanitat de Sant Roch y també la de Sant Mus.

En quant als altres esbargiments pera cada una de las salas de 'n Campmany, de 'n Boniquet, del Jardí y l' Ateneu, hi havia llogada la corresponent orquesta, sobre tot en la de 'n Campmany, puig aquest havia escrit á tres dels millors músichs de la capital, que havian promés anarhi, y aixó era causa de que 'ls vells del poble no volian donar son bras á torsa quan disputavan ab la jovenalla que no podian compararse al Ros de la artillería quan ab son cornetí animava las festas majors.

Tot donchs feya creure que aquell any la festa seria de las més lluhidas, y si lo que deixo dit no es suficient pera demostrarho, be prou s' ho trobavan los sastres que no s' entenian de seyna y las noyas cusidoras que 's veyan ab travalls pera acontentar á sas parroquiañas, fora aixó de molts encárrechs fets á Barcelona y que feyan corre al ordinari de l' una part de població al altra portant bultos y recaudos.

Ab tals preparatius ben clar se demostrava que Sant Pere seria ben festejat y no 's desmentí pas durant los tres dias dedicats á la festa major.

A mitja tarde de la vigilia, favorescuda per un temps magnific, las campanas feren sentir sos tochs alegres y cap al tart la passada pels carrers, després de tocar la orquesta devant de casa l' Alcalde, acabá de preparar al vehinat pera l' endemà dia de Sant Pere.

Ab la millor roba, després d' haver esmorzat, tothom se dirigi vers á la iglesia pera assistir al solemne ofici y, al sortirne, formant rotllo al mitj de la plassa, tingué lloch lo característich ball de rams.

En aixó arriyá l' mitjdia, encara que ja 'n passava un bon xiquet, y cadascú feu cap á casa seva pera entregarse á las delicias de un dinar que ja se 'n diu de festa major, pera demostrar que fuig de lo rutinari de cada dia.

Allavors comensá lo Llevant de taula, aquesta costum exclusiva dels pobles de Catalunya, tan bonica y tan antiga.

Entre la gatzara y la alegría que regnan á taula mentre 's dina, en que l' un fa alabansas del predicador, l' altre de la magestat que feya la iglesia ab los llums, los adornos y la orquesta; l' hereu parlant de la pubilla que al sortir del ofici ha obert lo ball de rams; los forasters fent comentaris sobre las milloras del poble; las noyas recordant lo vestit de fulana, y l' amo trayent comptes de las cargas de vi que ha

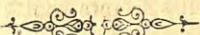
venut; entre aquella animació natural y expansiva que va pujant de grau ab los apetitosos flayres que llenan las viandas ben guisadas y la fortalesa del vi sense trafica, s' ou acostantse la armonia de la orquesta que després de semblar com un somni, va fentse per moments mes perceptible, cosa que 'ls baylets son los primers en demostrarlo ab la alegria que 's reflecta en sa casa, ab la bellugament que s' apodera d' ells y ab lo compás que van seguint picant lo plat ab la cuillera.

Aqueix es lo moment suprém de la festa major dintre de la familia. Ningú 's recorda d' odis ni rencors; ningú fa esment de tantas petitesses com cada dia 's veuen pel mon. Tothom es spontani y ditxós; los de la casa reconeguts al Qui dirigeix totas las cosas per la felicitat que 'ls dona, y 'ls forasters fent vots pera que en la mateixa taula y ab los mateixos comensals, pugan celebrar molts anys seguits semblant diada ab salut y beuhauransas.

La conversa que ja s' ha fet general s' interromp de repent y tothom esclata en exclamacions de alegria quan devant de la casa s' atura la orquesta sense deixar de tocar y entrán lo paborde y las pabordesas vestits ab sas millors robes, colocant al mitj de la taula, ell la bassina de Sant Pere y ellas la altra ab la Mare de Deu del Roser.

Excitats llavors los sentiments de cadascú, van cayent dintre las bassinás monedas á desdir, qual conjunt serveix pera 'ls gastos de la festa al Sant Patró, y pera l' sostentiment de las ceremonias á la Verge del Roser.

Aixís passan per totas las cassas del poble, dividintse en dos comitivas si la població es gran, accompanyadas de sas respectivas orquestas que tocan escullidas pessas durant l' acte.

EN LA MORT

DE LA SENYORETA C. C. C.

Bonicas Barceloninas,
que al florir las clavellinas
erau la joya del plá,
hont entre flors purpurinas
corra á amagarse 'l Fluviá,

devora 'l riu, que s' atura
entre matas de verdura,
be 'l coneixéu aquell lloch,
hont sempre brolla y murmura
la bella font de Sant Roch.

Los aucells sempre hi resilan,
las verdas euras s' hi ensilan
y, guarnint un bell trespol,
las fullas sempre vigilan
per no deixarhi entrá 'l sol.

Al voltant de la fontana
de la posta als resplandors
nostra colla jovensana
teixia allá una sardana
com una roda de flors.

Una tarde 'ns hi ajuntávam,
quan moria 'l sol ponent;
mortas las rosas miravam,
y allunyantnos tots parlavam
de trovantshi l' any vinent.

Cada ratja que fugia
una fulla duya al riu,
que lliscant avall corria.
Es ben trista la agonia
del darrer jorn del estiu.

Mes ay! que aquella darrera
mirada del sol, que 's mor,
nos semblava riallera;
perque sempre es primavera,
quan se té 'l bon temps al cor.

Ja sas nevadas agullas
nos mostrava l' Pirineu;
ja las pradas son despullas;
ja 's cansá de portar fullas
la riuhada arreu arreu.

Y ab la primera ventada
de la dura mastralada,
que trosseja l' arbre fort,
hem vist fugir mustigada
una rosa que s' ha mort.

La mes gaya de la plana,
la que obria mes galana
son calzer pur al ambient,
ja no hi será á la sardana
si la ballém l' any vinent.

Pobre nina! Dura llosa
guarda avuy son front de rosa

y son llavi fret y mut
hont la sonrisa amorosa
semblava haverhi nașcut.

Sa hermosura un clot enterra
de la mort dessota 'l vel;
mes com viola de la serra,
si las fullas son en terra
los olors muntan al cel.

Demá al prat gelat encara
ab los raigs de l' alba clara
brillará 'l bon temps gentil.
Que trist será per sa mare
lo retorn del mes d' Abril.

Que trist es quan las auellas
refilan; las fontanellas
fan á las rosas d' espill
veure bádars las poncellas
sobra la tomba d' un fill.

Demá á vols las aurenetas
tornarán ab las violetas
á las voradas del riu
y 's dirán sas amortas
los aucellets dins del niu.

Y somriurá lo boscatge
al mirar del sol de foch,
y al bes de la tebia ratja
s' umplirá de vert fullatge
la bella font de Sant Roch.

Y quan lo cel s' engalana
de la posta ab los colors,
nostra colla joyensana
tornará á fé una sardana
com una roda de flors.

Mes nostra companya un dia,
florgemada, que s' obria,
d' un sajorn plorós al peu
sols tindrà per companyia
quatre rosas y una creu.

Y al fugir la última onada
de llum pel prat escampada
llegat d' un dia, que 's mor,
quan nostra pensa cansada
guarda pels morts un recort.

Quan ja nostres ulls no vejan
la claror del sol ponent,
quan com ulls que parallejan
milers d' estrellas brillejan
despertantse al firmament.

Llavors quan una pregaria
com dolsa veu funeraria
del cor s' escapa ab anhel,
¡Qui pogués à la hora aquella
saver desde quina estrella
nostra companyona bella
nos contemplà desde l' cel!

G. TELL Y LAFONT

Barcelona 4 de Janer de 1884.

LO MISSATJE

(DE HEINE)

Aixecat servent, y ensella
depressa 'l mellor cavall,
calsat esperons, y vola
al castell del Rey Duncá.

A l' estable prens posada
y preguntas al servent.
¿Quina es de las dos fillas
l' espousa del senyor Rey?

Si t' en diu qu' es la moreua
torna apretant l' esperó,
si t' en diu qu' es ¡ay! la rossa
no vingas depressa, no.

Vesten primer cap à vila
à comprar corda de lli
demánala que no 's trenque
y torna, servent aquí.

Portámela ben portada
caminant apoch à poch
portámela ben portada
caminant mut com un mort

A.

LLEVANT DE TAUЛА

II.

EGUINT la costum establerta, l' any citat foren nombradas pabordesas, com generalment se fa sempre, una casada y duas fadrinas, totas de las millors casas del poble.

Després de acabat lo ball de rams se reuniren las donas á la iglesia ab dos pabordes ó sia 'ls administradors de Sant Pere y com era ja passat lo mitjdia comensaren lo Llevant de taula fent dues comitivas: la que anava á recorrer la part alta de la població, se formá d' una fadrina y un administrador ab la meytat de la orquesta y 'ls restants se dirigiren á la part baixa.

Romperen los músichs á tocar y comensà l' acte.

Nosaltres seguirém als últims y mentres fent la colecta descriuré als que la duyan á terme.

De la casada sols diré que portava son millor vestit ab totas las joyas de nuvia, que era minyona ben plantada, bon xich torrada pel sol, pero fresca com una rosa. No 'us en parlaré més pera no ferir la susceptibilitat del rich hereu que la tenia per muller, y perque es bon tros fort de génit y no vull donarli cap mal rato.

En quant á la fadrina ben feta fou la elecció, perque de segur era la noya mes modesta y amable de la encontrada, deixant apart sas cualitats físicas en un tot armonisadas ab las morals,

Lo rich vestit y cos de faill que portava, sense adornos amohinadors, y la elegant mantellina blanca presa al monyo per una agulla d' or, per son natural li queya artisticament per las espal·les, no lo grant esborrar lo tint melangios de sa graciosa cara, per més que en sos llavis s' hi dibuixava una dolsa rialleta que inútilment bregava pera desmentir lo trist escayent de sos ulls, com si per ells volgués sortir desfeta en llàgrimas alguna pena tencada dintre del seu cor.

— Ab quina voluntat entrava per as casas y ab quina dolsesa de veu demanava una petita mostra d' afecte á la Mare de Deu!

— Per la Verge del Roser! deya ab una tendresa tan captivadora, qué havia de tenir lo cor de roure qui s' hagués fet sort al seu prech.

Y tant afany mostrava en son comés, ab tan desfici casi pot dirse, cumplia la seva comanda, que be hauria comprés tothom lo desitj que la movia si no haguassin estat en aquell moment en que la alegria ho fa veure tot de color de rosa.

La Lluiseta, que aixis se deya la fadrina tenia verdaderament una pena, y s' afanyava tant en la capta pera la Mare de Deu, perque d' ella reclamava potser la mercé de obtenir lo que desitjava, de qual santa protecció presentia l' logro de sus esperances.

Y era ver lo seu afecte y exponentani lo seu entusiasme, y á mida que anava recullint l' obol de la bona voluntat de cadescú, semblava que per son cor s' hi espargia un perfum de consol tan suau y tendre que adormia lo dolor de la ferida que hi portava.

Aquella ferida era un secret pér tothom; ella tenia prou forsa de voluntat pera venceer tota manifestació exterior, llengua imprudent que bescanta lo que l' home no sab dominar, y aixis es que ni ls seus mateixos pares ni sus millors amigas, pensavan altra cosa que l' esllanguiment de sa fasonomia no era més que l' rasgo de son melançòlic genial.

Los músichs, forasters á tota sensació extraordinaria dels accompanyants, treyan alegres sons dels seus instruments, alegrant al vehinal, y no desitjant altra cosa que posar terme aviat á sa tasca pera dar cumpliment á la satisfacció del bon dinar que ls esperava.

Al cap d' avall del últim carrer, que ls faltava seguir, s' alsava una casa de més bona construcció que las altras, y cada cop que la Lluiseta passava l' llindar d' una porta dirigia sos ulls envers l' últim edifici y sentia bategar son cor, com si vegés ab temensa ó ab alegria que cada vegada era mes curta la distancia que d' ella la separava.

Com no hi ha res tan desconsiderat com lo temps, qual curs ningú pot detenir, arrivaren per sos passos contats á la porta del edifici,

que causava tan forta sensació á la fadrina, que al traspasar lo portal, sentí com si tot d' un plegat li faltessin las forças y se li seguessin las camas.

Tota la sanch fou á agombollàrseli al cor que li glatia com si tingüés febre y contraccions nerviosas recorregueren tot son cos, com si 'l fret n' hagués fet presa .. De bona gana s' hauria quedat á la porta, pero no podia ser perque á més de no sapiguer quina escusa donar pera evadirse del compromís, un desitj y una esperansa la empenyian cap á dintre envers lo menjador, d' ahont sortian grans riallás y altras vivas demostracions d' alegría.

La llarga taula, plena ab desordre de plats y vasos, ampollas y safatas d' ahont s' alsavan la fumera y 'ls flayres dels guisats y 'ls rostitz, estava voltada de la gent de la casa y de forasters que reberen als pabordes fénflos hi una entusiasta ovació.

—Per Sant Pere! digué l' administrador posant al mitj de la taula la bassina.

—Per la Verge del Roser! anava á dir la Lluiseta, pero la veu li faltá, encara que ningú 'n feu esment ab la gatzara que era la mestressa dels comensals.

La fadrina no veia á ningú, tanta era la seva emoció; sols sentia, com si vingués de molt lluny, lo cop sech de las monedas sobre las altras que ja hi havia dins de la bassina.

—Apa! apa! digué 'l que feya de cap de taula; aveure com se lluheixen aquests nuvis.

Lo mateix que si un raig de sol hagués desfet las sombras que s' havian apoderat dels hermosos ulls de la donzella pabordesa, lo primer que allavors va veure fou á dos joves; ell mossegantse 'ls llavis y volguenthò disfressar ab expressió riallera, y ella plena de frescor y vida, com si 's trobés en la plenitud de la seva millor felicitat.

Tancá la Lluiseta 'ls ulls com si hagués cegat de repent; llensà un apagat gemech que ningú advertí, la sanch pujá tota á sas galtas com si anés á bessarne, los polsos li reboteren y tingué d' agafarse á la cadira de més apropi pera no caure.

Pero aquell gran dolor no fou vist ni comprés; acabavan de derrumbarse ab silenciós estrépit totas las ilusions y totas las esperansas pera una ditxa eterna concebudas; acabavan de rompres totas las cordas que produbian las mes dolsas armonías en lo cor de la Lluiseta pulsadas continuament per los recorts y 'ls desitjos.

Prengué tremolant la bassina del mitj de la taula y surti fugint del menjador.

Per sort aquella fou la última casa hont entraren. Se dirigiren á la iglesia á deixar Sant Pere y la Verge del Roser ab los fondos que havian recullit, y las pabordesas foren accompanyadas á sus respectivas casas per l' Administrador y 'ls músichs, que havent acabat lo Llevant de taula se 'n anaren corrents al hostal del Sabataret, ab los instruments sota 'l bras, á agafar novas forses pera 'l ball de la tarde.

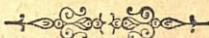
La Lluiseta, pretextant trobarse afadigada, se tancá en la seva habitació, y allí, sola y lluny de las miradas de thotom, plorá, plorá amargament, com lo qui ha perdut tot lo que esperava, y 's troba sol en lo mon, desert espantós en mitj de totes las magnificencias tentadoras de la vida.

La festa major segui son curs, essent una de las que ab mes gust se recordan en lo poble de Rubí.

Las engrunas del cor de la Lluiseta pesaren ben poch sobre la alegría dels demés; que 'l mon es devegadas prou egoista pera cuydarse sols dels seus plers quan no li importan res los dolors dels altres.

Lo recort d' aquell Llevant de taula fou á tancarlo la Lluiseta en la celda d' un convent, puig ferida per lo més terrible desengany en mitj de son jove cor, prengué un monastir per tomba sota la creu, senyal de redempció, única esperansa que li quedava pera bálsam de sos dolors.

SIMON ALSINA Y CLOS

ALEGORIA

(DEL POETA GRECH A. VALDORITIS.)

—«Bádat y esmicat, roca impotent,
que ab mí tragino los trons y 'l vent,
y re á la terra deté mon pas...
¿De mas paraulas no 'n fas esment?
Donchs ans del dia qui soch sabràs.

Ton cim altivol qu' esmola 'l llamp
y hont lo corb xiscla quant sent la fam,
ton cim, qu' emboylan brumosos vels,
avuy per sempre m' obrirà camp,
que ja minadas tinch sas arrels.

Ni cants, ni aromas, ni archs-iris duch,
ni més esclava besarte puch;
¡mira qué roja que m' he tornat!
Los ríus de Grecia, penyal poruch,
de tot un poble la sanch m' han dat.

¿No veus, oh roca, com vaig pujant?
¡Ja may guaytares ona semblant!
¡Ay, si envesteixo terras endins,
cóm las montanyas tremolarán
veyente caure feta bossins!»

Y de la onada dú l' crit lo vent
 al cim altivol del roch potent,
 que l' vel de boyra tot estriplant
 la mar aguarda mitj somnolent,
 y mira l' ona que va muntant.

La trista lluna desde l' zenith
 ja 's despedia del roch malahit,
 que als negats vera, morta de pó,
 com l' escalavan tota la nit,
 sortint de l' ona fent professó.

Y en tant anava l' ona pujant.
 Cent mil vegadas lo roch gegant
 sentit havia son bram etern,
 mes may com ara li dará espant
 veyentla roja com foch d' Infern.

— «Ona que pujas ¿qué vols de mí?
 ¿Com ans, perqué ara no t' puch sentí
 gemegant trista de sol á sol,
 y al vindre l' vespre no t' veig dormí
 fins que ab l' aubada pren l' au son vol?»

¡Cóm m' agradava ton rondinar
 quant me venias á despertar
 tot just fugia l' últim estel!
 ¿Mes perqué pujas, si has de baixar,
 mal que t' enlayris fins dalt del cel?»

— «¡Qué poch, oh roca, que sabs qui so!
 De Grecia entera la sanch duch jo
 que vol abátrer lo teu orgull;
 d' esclau que n' era m' he fet Senyó,
 y á ma envestida tornart' res vull.

¿No te n' recordas qu' anys y més anys,
 valente sempre de nous enganys
 m' apresonavas sota ton peu?
 Avuy no t' valen ja tos paranys,
 que 'm ya fent grossa lo bras de Deu.

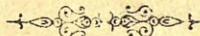
Pobreta onada, m' has subjectat,
mes mar vastissim vuy m' he tornat;
y ara 'l que porto mira en mon fon':
montanyas d' ànimas s' hi han replegat
y las venjansas de tot lo mon.

¡Oh roch, tremola! Fondo atahut
segles y segles per tu he sigut
que de cadàvres has carregat;
mes los teus crímens tant han crescut
que al fi l' Abisme t' ha reclamat.

Finà ma angoixa, finà mon dol.
¡Oh roch, prepàrat, que ja ve'l sol
y vull que't vegi rodá al abim!
ja t' abandonan las aus á vol;
ja's mou, ja's bada, ja cruix ton cim!»

Diu: y ab feréstech terrabastall
tomba al roch l' ona damunt-devall,
á son estrépit fent moure 'l mon...
Y 'l nou sol l' ona pren per mirall,
y ni una brossa veu en son fon'.

F. BARTRINA.

* *

Aucellets de bell plumatge
que canteu al naixe 'l jorn,
se n' es treta cansó nova
que ha dictada 'l rossinyol;

Cansoneta de l' aubada
que la cantan ja las fonts,
las onadas ramorosas
y l' oreig besant las flors.

Apreneu la cansoneta
y als niuhets de vostre amor
repetiula, repetiula
cada dia al eixi 'l sol.

PERE GEM.

